

فصلنامه علمی-پژوهشی «مطالعات راهبردی سیاستگذاری عمومی» منتشر کرد:

الگوی حکمرانی مشارکتی توسعه انرژی تجدیدپذیر ایران: «رویکرد نهادی»

این پژوهش با استفاده از روش کیفی موردکاوی و پس از ۲۵ مصاحبه نیمه ساختاریافته با سیاستگذاران، مدیران سازمان‌ها و شرکت‌ها، انجمن‌ها و سرمایه‌گذاران به ارائه مدل توسعه مشارکتی و با رویکرد نهادی در ایران پرداخته است.

در مقدمه این مقاله آمده است:

طبق گزارش‌های، تولید گازهای گلخانه‌ای توسط کشورهای صنعتی باید تا سال ۲۰۵۰ نسبت به سال ۲۰۰۰ به اندازه ۸۰ تا ۹۵ درصد کاهش یابد، تا افزایش دمای زمین کمتر از ۲ درجه سانتی‌گراد باقی بماند (۲۹-۲۲: ۲۰۱۲). در ایران نیز انتشار گازهای گلخانه‌ای در چند دهه گذشته به سرعت در حال افزایش بوده و بر اساس معاهده ۲۱، ایران متعهد به تولید ۷۵۰۰ مگاوات برق از انرژی‌های تجدیدپذیر تا پایان سال ۲۰۳۰ شده است.

ایران با داشتن ۳۰۰ روز آفتابی در بیش از دوسوم مساحت آن و متوسط تابش ۵/۴-۵/۵ کیلووات ساعت بر مترمربع در روز، یکی از کشورهای با پتانسیل بالا در زمینه انرژی خورشیدی است که در مساحتی حدود ۲۰۰۰ کیلومترمربع، امکان نصب بیش از ۶۰ گیگاوات نیروگاه خورشیدی را دارد. با توجه به اطلاعات اطلس بادی کشور و میزان توانایی توربین‌های بادی، میزان تولید نهایی الکتریسیته از انرژی باد در ایران حدود ۱۵ هزار مگاوات برآورد شده است (گودرزی و ملکی، ۱۳۹۶: ۱۶۰-۱۷۶). ظرفیت تولید انرژی الکتریسیته با استفاده از منبع زمین‌گرمایی در ایران، بیش از ۲۰۰ مگاوات تخمین زده شده که اکثراً در مناطق شمال غربی این کشور متمرکز شده است (صادقی و سجودی، ۱۳۹۶: ۱۷۱-۲۰۲).

از سال ۱۳۷۲، اولین جرقه‌های فعالیت در حوزه انرژی‌های تجدیدپذیر در وزارت نیرو و با ایجاد یک شرکت اجرایی با عنوان سازمان انرژی‌های نو ایران (سانا) زده شد. این شرکت نیروگاه‌هایی را با منابع مالی، مدیریت و تصدی دولتی راه‌اندازی کرد. اما بعد از بیست سال به این نتیجه رسید که باید خطمشی جدیدی را در پیش بگیرد و توسعه را به دست بخش غیردولتی بسپارد.

در خطمشی جدید، حکمرانی مشارکتی به عنوان الگوی جدید توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر برگزیده شد و تعاملات جدیدی میان نقش‌آفرینان دولتی شامل وزارتخانه‌ها و ارگان‌های دولتی مختلف، سازمان‌های مردم‌نهاد، شرکت‌های خصوصی تولید و ساخت تجهیزات نیروگاهی و سرمایه‌گذاران احداث نیروگاه ایجاد شد. در این فرایند، ایجاد مجموعه‌ای از نهادهای قانونی، شناختی و هنجاری برای هماهنگ کردن تعاملات داخل و خارج از گروه و ادراک مشترک از فعالیت‌های میان نقش‌آفرینان مختلف موردنیاز بود. بر همین اساس، یکی از اقدامات اجرایی دولت، ارتقای سازمان انرژی‌های

نوی ایران به یکی از معاونت‌های وزارت نیرو و با عنوان سازمان انرژی‌های تجدیدپذیر و بهره‌وری انرژی ایران (ساتبا) بود. همچنین با اعمال تعرفه‌های بسیار جذاب خرید تضمینی برق تجدیدپذیر، سعی بر جذب سرمایه‌گذاران بخش خصوصی داخلی و خارجی در این حوزه قرار گرفت.

اما علی‌رغم اقدامات انجام شده، برای تغییر در ساختارها، خط‌مشی‌ها و برنامه‌های حمایتی توسعه‌ای در طی بیست سال گذشته، آمار احداث نیروگاه‌های تجدیدپذیر ایران حاکی از عدم پیشرفت مطلوب برای رسیدن به هدف ۷۵۰۰ مگاوات، طبق معاهده پاریس تا پایان سال ۲۰۳۰ م است.

طبق مطالعات انجام شده در کشورهای پیشرو در توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر، توسعه پایدار انرژی، اولاً به خاطر عدم قطعیت‌ها، مقبولیت و مشروعیت اجتماعی و حمایت سیاسی، ثانیاً عدم توافقات در مورد راهکارهای مطلوب، خط‌مشی‌ها، هزینه و منفعت‌ها، و ثالثاً توزیع قدرت میان خط‌مشی‌گذاران و دیگر نقش‌آفرینان پیچیده است. اقدامات این نقش‌آفرینان همیشه عقلانی و بر اساس محاسبه هزینه و منفعت نیست بلکه بسیاری از اقدامات بر پایه باورها، شناخت‌ها و ارزش‌های نهادینه شده است (۴۶۳-۴۷۹: ۲۰۱۷).

بنابراین در این فرایند، ایجاد یک سلسله نهادهای قانونی، شناختی و هنجاری برای هماهنگ کردن تعاملات و ادراک مشترک از فعالیت‌ها میان نقش‌آفرینان مختلف موردنیاز است. این نهادهای جدید که برای تسریع فرایند توسعه و به صورت تعاملی ایجاد می‌شوند، تأثیر زیادی روی الگوهای مشارکت نقش‌آفرینان در سازمان‌های حکومتی و غیرحکومتی دارند، آن‌ها را تغییر می‌دهند یا منطبق بر سیاست‌های جدید می‌کنند. (۷۷۲-۷۹۱: ۲۰۱۴, ۸۹۶-۹۱۳: ۲۰۱۶)

بنابراین این پژوهش سعی دارد تا با انجام یک پژوهش کیفی، به استخراج مدل حکمرانی مشارکتی توسعه تجدیدپذیرها در ایران بپردازد و نقش نهادهای رسمی، شناختی و هنجاری را در این مدل، آشکار و آن‌ها را جزئی از بخش یکپارچه تحلیل مشارکت کند. بر این اساس، سؤالات اصلی این پژوهش به این صورت بیان می‌شود:

۱- حکمرانی مشارکتی توسعه تجدیدپذیرها در ایران چگونه است؟

۲- سازوکار نهادی تأثیرگذار بر پیشبرد مشارکت چگونه است؟

در بخش چارچوب نظری این مقاله، به تشریح بیشتر مسئله پرداخته خواهد شد.

برای مطالعه و دریافت متن کامل این مقاله، روی لینک زیر کلیک کنید.

